

П.И.Яковлев аатынан Амма-Наахара орто оскуолата

Амма улууһа

Тимофей Егорович Сметанин төрөөбүтэ 105 сылыгар аналлаах

«Тимофей Сметанин - буйун суруйааччы» нэдиэлэ бырайыага

Оңордо: П.И.Яковлев аатынан Амма-Наахара орто оскуолатын алын кылааһын учуутала

Никифорова Надежда Андреевна, СР үөрэҕириитин туйгуна,

Амма улууһа, Амма-Наахара нэһилиэгэ, Пушкин уулуссатын 10

Тимофей Егорович Сметанин төрөөбүтэ 105 сылыгар аналлаах

«Тимофей Сметанин - буйун суруйааччы» нэдиэлэ бырайыага

1. **Бырайыак көрүнэ:** оҕо билэр-көрөр баҕатын, айар-тутар дьоһурун сайыннара
2. **Бырайыак ытыллар:** 2 нэдиэлэ
3. **Бырайыак сайыннара өрүтэ:** тыл сайдытын, билэр-көрөр баҕатын, айар дьоһурун
4. **Тоҕоостооҕо:**

Төрөөбүт тыл суолтатын туһунан уруоктарга эрэ буолбакка, кылаас таһынан түмсүүлэргэ, куруһуоктарга анаан үөрэтии, дьарыктааһын, оҕолор айар дьоһурдарын сайыннарыы – билинни кэм биир сүрүн соруга. Төрөөбүт тылынан сатаан санаарар, толкуйдуур, кэпсэтэр, истээччи болжомтотун тардар курдук кэрэхсэбиллээхтик кэпсиир оҕо хаһан баҕарар, ханна баҕарар үчүгэйдик үөрэнэр, талан ылбыт идэтинэн ситиһиилээхтик үлэлиир, дьону кытта тапсар буолар.

Быйыл Аҕа Дойду сэриитигэр Улуу Кыайыы буолбута 80 сылынан Республика үрдүнэн араас тэрээһиннэр ытыллаллар. Онон сиэттэрэн суруйааччы олорон ааспыт олобун, үйэлэргэ өлбөт-сүппэт айымньыларын үөрэнээччилэргэ билиһиннэрэр, тирдэр тоҕоостоох. Т.Е.Сметанин айымньылаа оҕо кини өйүн-санаатын иңеринэн толкуйдуур, анаарар дьоһура сайдарыгар улахан кыабы биэрэллэр.

Алын кылаас үөрэнээччитигэр Т.Е.Сметанин курдук суруйааччы олобун, кини айымньыларын ис хоһоонун аһардас тылынан тирдэр уустугун учуоттаан, оҕону интэриһиргэтэр, толкуйдатар, үлэлэтэр тэрээһиннэри оонньуу-күрэх быһыытынан ытар табыгастаах.

5. Бырайыак кыттааччылаа:

- алын сүһүөх үөрэнээччилэрэ;
- кылаас салайааччылаа;
- төрөппүттэр;
- саха тылын учууталлаа;
- оскуола педагог-библиотекэрэ;
- эбии үөрэхтээһин салайааччылаа.

6. Күрэххэ кыттааччылаа талыа:

- бэйэ бағатынан кытты бириинсибэ. Хас биирдии оҕо ытыллар тэрээһиннэргэ саңаны, сонуну билэр, күрэхтэргэ бэйэтин бағатынан кыттар;

- элбэх оҕону кытыннары бириинсибэ. Ытыллар тэрээһиннэргэ төһө кыалларынан кылаас оҕотун барытын кытыннары ситиһии. Ол инниттэн эрдэттэн оҕону интэриэһиргэтэр үлэлэри тэрийии. Ылбыт билиитэ инникитин бэйэтигэр туһалаах буоларын өйдөтүү.

7. Бырайыак сыала: оҕо Т.Е.Сметанин олоҕун уонна айар үлэтин туһунан билиитин кэңэтэригэр усулуобуйа тэрийии, кыах үөскэтии;

Соруктара:

- суруйааччы олоҕун уонна айымньыларын билиһиннэрии;

- тыл баайын, ситимнээх саңаны, толкуйдуур дьоҕуру сайыннарыы;

- төрөөбүт тылын баайын эгэлгэтинэн киэн туттууну иитии.

8. Бырайыак теоретическай суолтата: Т.Е.Сметанин төрөөбүтэ 105 сылыгар аналлаах нэдиэлэ бырайыагын былаана аттаран оңоһуллуута. Бырайыак манньк тутулунан оңоһулунна: нэдиэлэ сыалын-соругун ылыныы, ис хоһоонун ырытыы, алын кылаас оҕотун сааһын учуоттаан, билэр-көрөр бағатын көбүтэргэ үлэни былааннаахтык тэрийии, үлэ түмүктээх буоларын ситиһии.

9. Бырайыак практическай суолтата: бырайыагы учууталлар, иитээччилэр, библиотека үлэһиттэрэ уруоктарга, кылаас таһынан ытыллар тэрээһиннэргэ, элективнай куурустарга, куруһуоктарга туттуохтарын сөп.

10. Бырайыак ис хоһооно

Нэдиэлэ бырайыага алын сүһүөх үөрэнээччитин сааһыгар, сайдыытыгар, сатабылыгар сөп түбэһэр ирдэбиллэри учуоттаан оңоһулунна. Тэрээһиннэр оҕо киһи быһыытынан сайдарыгар, тылын баайа, билиитэ-көрүүтэ уонна олоҕу-дьаһаҕы ылыныыта кэңиригэр туһуланналар. «Тимофей Сметанин - буйун суруйааччы» нэдиэлэ эрдэттэн толкуйданан уонна бэлэмнэниллэн, тэрээһиннэр Т.Е.Сметанин олоҕор, айымньыларыгар оҕо интэриэһин тардаллар, айар-тутар кыаҕын сайыннараллар, уруокка ылбыт билиитэ хаһыырыгар тирэх буолар.

11. Бырайыак олоххо киириитэ:

1. «Тимофей Сметанин - буюун суруйааччы» нэдиэлэ ырытыллан 1 нэдиэлэ иннинэ методическай холбоһугунан, оскуола директорынан бигэргэтиллэр.
2. Нэдиэлэни методическай холбоһук тэрийэн ыытар.
3. Бырайыак кыттааччыларынан алын сүһүөх үөрэнээччилэрэ, саха тылын учууталлара, педагог-библиотекарь, эбии үөрэхтээһин салайааччылара буолаллар.
4. «Тимофей Сметанин - буюун суруйааччы» нэдиэлэҕэ ыытыллар тэрээһиннэр:
 - Т.Е.Сметанин айымньыларынан уруһуй күрэҕэ, быыстапка;
 - Т.Е.Сметанин айымньыларынан инсценировка;
 - Т.Е.Сметанин айымньыларын өйтөн аабы күрэҕэ;
 - Т.Е.Сметанин айымньыларынан викторина;
 - Т.Е.Сметанин айымньыларынан кылаас таһынан аабы уруктара;
 - Нэдиэлэни түмүктүүр тэрээһин;
 - Т.Е.Сметанин олобун уонна айымньыларын көрдөрөр быыстапка.

12. Тэрээһиннэри уонна күрэхтэри ыытыыга ыйыылар:

1. Ыытыллар нэдиэлэ былаана эрдэттэн бэлэмнэниллэн ыйанар.
2. Сорудахтар ис хоһоонноро үөрэспит матырыйаалларыгар тирэҕириэхтээх, ол эрэри биирдиилээн көрүңгэ уустук сорудахтар баар буолуохтарын сөп.
3. Суруйааччы айымньыларын ааҕан баран, оҕо айар-тутар дьобура сайдарыгар сөптөөх усулуобуйа тэрийилиэхтээх (айымньыларынан уруһуйдар, оонньоон көрдөрүүлэр, хоһоон аабыта).
4. Дьиэҕэ бэриллэр сорудахтар толоруллууларын бириэмэтэ чопчу ыйыллыахтаах.
5. Тэрээһиннэр тематыгар сөп түбэхэр кизгэтиилээх, музыкальнай добуһуоллаах, ИКТ туттуллуулаах буолаллара ордук.
6. Дьүүлүүр сүбэ эрдэттэн талыллыахтаах, үлэ түмүгүн сыаналааһын ирдэбилэ оңуоллубут буолуохтаах, күрэх кэнниттэн ол күн түмүгэ тахсан иһиэхтээх, грамоталар, махтал суруктар туолуохтаахтар.

13. Ыытыллар үлэ көрүңгэ: ыллыктар устун айан

Нэдиэлэ биир күнэ ханнык эрэ ыллыкка ананар, туспа сыаллаах, соруктаах уонна ис хоһоонноох буолар.

- 1 ыллык – “Т.Е.Сметанин - оҕолорго” кылаас таһынан аабы.

Сыала: - Т.Е.Сметанин олобун уонна оҕо бэйэтин сааһыгар сөптөөх айымньыларын аабы, билсигии.

Ыллык ис хоһооно:

- Т.Е.Сметанин олобун, айар үлэтин кытары салгыы билсигии, презентация;
- алын кылаас оҕотун сааһыгар сөптөөх айымньылары аабы, талыы;

- кинигэ быыстапкатын тэрийии;

- талбыт айымньыларынан оруоллары үллэстии, инсценировкаканы туруоруу, көстүүмнэри уонна туттуллар тэриллэри бэлэмнээһин.

Эппиэтинэстээх: кылаас салайааччыта, библиотекарь.

- 2 ыллык – «Т.Е.Сметанин айымньыларынан уруһуй күрэбэ»

Сыала: оҕо айар-тутар дьоһурун сайыннарыы.

Ыллык ис хоһооно:

- айымньылары кытары салгыы билсигии, аабы;

- сөбүлээбит айымньыларынан дыһыа уруһуй оноруу;

- уруһуйдарынан быыстапка тэрийии, кыайыылаабы таһаарыы.

Эппиэтинэстээх: кылаас салайааччыта, төрөппүт.

Дьүүлүүр сүбэ: эбии үөрэхтээһин салайааччыта, уруһуй, саха тылын учууталлара.

- 3 ыллык – «Т.Е.Сметанин айымньыларынан өйтөн аабы күрэбэ»

Сыала: тыл баайын кэңэтии, саңарар саңатын сайыннарыы.

Ыллык ис хоһооно:

- аахпыт хоһооннорун талан өйгө үөрэтии, толоруу;

- интонацияны, мимиканы тутуһан айымньы ис хоһоонун тиэрдэргэ бэлэмнэнии, музыкальнай доһуһолунан кизэргэтии, көстүүм;

- кыайыылаахтары быһаарыы.

Эппиэтинэстээх: кылаас салайааччыта, төрөппүт.

Дьүүлүүр сүбэ: саха тылын учууталлара.

- 4 ыллык – «Толкуйдаа, оонньоо, кыай!» кылаас иһинэн ытыллар викторина

Сыала: ылбыт билиитин сөпкө туттарыгар, санаатын сааһылаан этэригэр кыах биэрии, толкуйдуур дьоһурун сайыннарыы.

Ыллык ис хоһооно:

- Т.Е.Сметанин олоһунан, айымньыларынан кылаас иһинэн күрэх;

- элбэх бааллаах түөрт оҕо талыллан, салгыы оскуола иһинэн ытыллар уопсай күрэххэ бэлэмнэнэр.

Эппиэтинэстээх: кылаас салайааччыта, төрөппүт.

Дьүүлүүр сүбэ: төрөппүттэр

- 5 ыллык – «Т.Е.Сметанин - буйун суруйааччы» түмүктүүр тэрээһин

Сыала: - Т.Е.Сметанин аатын үйэтитии, саха бастың суруйааччытынан кизэн туттууну иитии;

- оҕо артыыстыыр дьоһурун сайыннарыы, арыйы;

- оҕо бодоруһа, атын киһи санаатын истэ, убаастыы үөрэнэригэр иитии.

Ыллык ис хоһооно:

- кылаастарынан талбыт айымныылары оонньоон көрдөрүү;
- таллыллыбыт оҕолор «Толкуйдаа, оонньоо, кыай!» викторинаҕа кытталлар (кылаас аайыттан биирдии оҕо 4 хамаандаҕа арахсар);
- кыайыылаахтары наҕараадалааһын (уруһуй, хоһоон күрэхтэрэ, «Толкуйдаа, оонньоо, кыай!» викторина).

Эппиэтинэстээх: кылаас салайааччылара, саха тылын учууталлара.

Дьүүлүүр сүбэ: библиотекарь, уруһуй, саха тылын учууталлара, куруһуок салайааччыта.

14. Бырайыак түмүгүнэн ситиһиилэр:

- Т.Е.Сметанин олоҕун уонна оҕо бэйэтин сааһыгар сөптөөх айымныылары билэр;
- оҕо бэйэтэ булан кинигэни сатаан туһана үөрэнэр;
- суруйааччы айымныытынан анаммыт оруолу дьоңҥо сөптөөхтүк тиэрдэр;
- Т.Е.Сметанин хоһоонун доргуччу, сөптөөх интонацияны туттан толорор;
- айымныы ис хоһоонунан бэйэтин көрүүтүн, санаатын уруһуйунан тиэрдэр;
- ылбыт билиитин олоҕор туһанар.